

Tiedoksi annettava liite

Syyttäjän todiste/asiakirja nro 5

Syyttäjä vetoaa erityisesti niihin tekstin kohtiin, joihin liittyy merkintä.

Tiedoksiannettava liite
(sijan todiste/asiakirja nro 5)

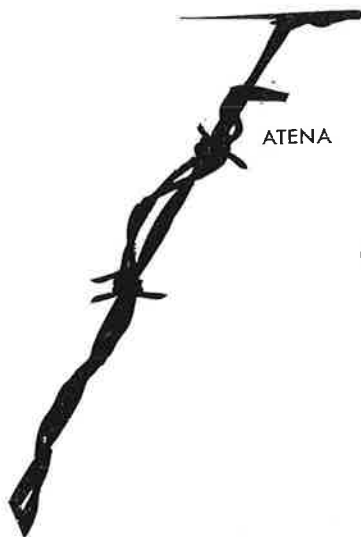
- ks erityisesti merkityt kohdat

EERO KUPARINEN

Antisemitismin musta kirja

JUUTALAISVAINOJEN PITKÄ HISTORIA

ATENA

Jyväskylä 2008
Gummerus kirjapaino Oy

Helsingin kaupunginkirjasto
Kallion kirjasto

Helsingfors stadsbibliotek
Berghälls bibliotek

Sisällys

LUKIJALLE 7

I JOHDANTO – MITÄ ANTISEMITISMI ON? 9

II JUUTALAINEN ANTIIKIN ONGELMANA 15

Juutalaisten varhaishistoria – esiintyykö Raamatussa antisemitismiä? 15

Hellenismin uhka 23

Rooman valtakunnassa kaikki hyvin? 28

Keisarikunnan kuohuvat provinssit 33

Roomalaiset ja kirjallinen antisemitismi 40

Kristillinen kirkko juutalaisvastaisuuden asialla 43

III KESKIAJAN SYNTISEN JUUTALAISEN MONET KASVOT 53

Juutalainen islamin maailmassa 53

Keski-Eurooppa löytää juutalaisen 57

Kirkon ja valtion puristuksessa 62

Harhamallisen antisemitismin tuomittava juutalainen 69

Keskiajan antisemitismin taloudellinen aspekti 80

Karkotukset – keskiajan lopullinen ratkaisu 85

Juutalainen eristetään 91

Myöhäiskeskiajan torjuva juutalaiskuva 94

IV UUSI AIKA – VANHA VAIVA 101

Juutalainen uskonpuhdistuksen jaloissa 101

Kiistelty Luther 106

Juutalainen hyödyn ja haitan ristivedossa 112

Kirjallisuus löytää juutalaisen 115

Koukkunokat tulevat – leimaavan antisemiittitaiteen synty 125

Itä-Euroopan nousu antisemitismin kartalle 131

V JUUTALAISEMANSIPAATION VASTAVIRRASSA 137

Ghetosta yhteiskuntakelpoisuuteen 137

Juutalaiskysymyksestä juutalaisongelmaksi 140

Juutalainen sanan ja kuvan kurimuksessa 145

Modernin antisemitismin synty 150

Joukkovoimalla juutalaisuhkaa vastaan 154

Juutalaisista tulee rotu 158

Saksalaisen kulttuurin puolesta 162

Itävaltalainen vaihtoehto 168

Pogromeita ja rituaalimurhia – Kaksoismonarkian pimeä itäreuna 173

Tapaus Dreyfus ja ranskalainen antisemitismi 178

Antisemitismi marginaali-ilmionä – angloamerikkalainen maailma 184

Antisemitismi Pohjolassa 189

Tsaari-Venäjän pogromit – Venäjää laajempi ongelma 197

VI HOLOKAUSTIN VUOSISATA 205

Legenda Siionin viisaiden pöytäkirjoista 205

Hitler ja antisemitismi 210

Antisemitismi Weimarin tasavallassa 219

Juutalaiset kansallissosialismin ruuvipenkissä 225

Valkoisesta antisemitismistä punaiseen 240

"Puola puolalaisille!" 245

Romania – antisemiittisin? 250

Antibolshevistisen antisemitismin Unkari 252

Slovakia ja "pienempi paha" 256

"Kumipohjaisen antisemitismin" Itävalta 258

Baltia ja Balkan antisemitismin asialla 260

Vichyn tiellä – muukalaiskammoinen Ranska ja antisemitismi 265

Marginaalisen antisemitismin Hollanti ja Belgia 269

Juutalaisvihaa brittiläisittäin 271

Torjuva USA 273

Entä Suomi? 277

Toinen maailmansota luo Saksan juutalaiskysymykseen uuden asetelman 285

Lopullisen ratkaisun loputon ongelma 291

Täydellistä tuhoa tavoittelemassa 301

Miten kaikki oli mahdollista? 314

VII AUSCHWITZIN JÄLKEEN 327

Saksan tuskallinen tilinteko 327

Antisionismista tuki antisemitismille 337

Vaihtoehtona menneisyyden kieltäminen 346

Onko mikään muuttunut? 355

Antisemitismin tulevaisuus 362

LÄHDEVIITTEET 365

KUALÄHTEET 420

HAKEMISTO 421

GR

IRN

JOB

2. T

ISB

GU

JYV

Johdanto – Mitä antisemitismi on?

Antisemiitti on valinnut vihan, koska viha on usko.

JEAN-PAUL SARTRE

Saksalaisen lehtimiehen Wilhelm Mar-
rin nimiin pantu termi 'antisemitismi'
on sanallisena innovaationa peräisin
vasta vuodelta 1879. Juutalaisvihalla eri
muodoissaan on sen sijaan ikää yli kak-
si vuosituhatta. Antisemitismillä, see-
miläisvastaisuudella, oli sitä synnytet-
essä rodullinen dimensio; termillä vii-
tattiin haluun taistella 'seemiläisen ro-
dun' vaikutusta vastaan, jonka 1800-lu-
vun rotutiede oli keksinyt juutalaisten
määritteeksi. Tästä rotusävytteisestä al-
kuperästäan huolimatta termin käyttö
laajeni jo varhain tarkoittamaan juuta-
laisvihaa myös muussa kuin seemiläi-
sen rodun turmiollisuutta korostanees-
sa yhteydessään, ja sillä viitattiin myös
1870-lukua varhaisemman ajan juuta-
laisvihaan. Toisen maailmansodan jäl-
keinen antisemitismintutkimus on to-
sin luonut sen rinnalle myös kielellisesti
vähemmän onnistuneen käsitteen mo-
derni antisemitismi, jolla halutaan ko-
rostaia ilmiön uudenaikaisuutta verrat-
tuna aiempaan, paljolti uskonnollisten
vaikuttimien sävyttämään, juutalaisvi-
haan. Mikäli vihan kohteena on pikem-
minkin juutalaisten uskonto kuin juuta-
laiset itse, ilmiöstä on totuttu käyttä-
mään termiä 'antijudaismi'. Myönnettä-
köön tosin, että käsitteiden 'antijudais-
mi' ja 'kristillinen antisemitismi' välinen
raja on joskus varsin ohut.

Antisemitismiä on pyritty selittämään,
määrittelemään ja rajaamaan vuosi-
kymmenien mittaan hyvin monin eri ta-
voin. Eräät tutkijat käsittävät antisemi-
tismiin laajana eriaisteisena ilmiönä, toi-
set taas rajaisivat juutalaiskielteisyyden
antisemitismiin ulkopuolelle sen esias-
teeksi.¹ Helen Feinin sosiologinen mää-
ritelmä antisemitismistä on yksi katta-
vimmissa ja monipuolisimmista. Feinin
mukaan antisemitismi tarkoittaa juuta-
laisia kohtaan kollektiivisesti tunnettu-
jen latenttien ja kestävien vihamielisten
käsitysten rakennetta, joka ilmenee yk-
silöissä asenteina ja kulttuureissa myyt-
tinä, ideologiana, kansanperinteenä ja
kuvitteluna. Eri toiminnoissa antisemi-
tismi voi näkyä sosiaalisena tai oikeu-
dellisena syrjintänä, juutalaisia vastaan
suunnattuna poliittisena toimintana, se-
kä kollektiivisena tai valtion harjoitta-
mana väkivaltana, mikä ilmenee juuta-
laisten hylkimisenä, pakkosiirtämisenä
tai tuhoamisena, tai siihen tähtäävänä
toimintana.² Antisemitismiä on kuiten-
kin helpompi kuvata kuin selittää. Tässä
tullaan käsitteeseen antisemitismintut-
kimus, jossa on periaatteessa kaksi pää-
linjaa. Näistä toinen on historiallinen
antisemitismintutkimus, joka tekee työ-
tään perinteisin historiantutkimuksen
metodein. Historian kentässä historial-
linen antisemitismintutkimus liikkuu

lähinnä aatehistorian, sosiaalihistorian ja poliittisen historian saralla. Toista päälinjaa edustavat sosiaalitieteet. Ne käyttävät tutkimuksessaan yksilö- ja sosiaalipsykologiaa, psykoanalyttisia, sosiologiaa ja antropologiaa metodeja, mutta myös mielipidemittauksia ja muita empiirisen sosiaalitutkimuksen tarjoamia mahdollisuuksia. Historiallisen antisemitismintutkimuksen juuret ulottuvat 1800-luvun loppuun, mutta sosiaalitieteidenkin kohdalla tutkimusperinne juontaa jo toista maailmansotaa edeltäneeseen aikaan.

Pyrkimykset antisemitismin määrittelyyn sen synnyn selittämisen kautta ovat kokeneet holokaustin jälkeen huiuman kasvun. Tutkijat ovat halunneet löytää antisemitismistä yleisiä merkittäviä piirteitä. Keskeiseksi on tullut mm. kysymys antisemitismin jatkuvuudesta. Onko kysymyksessä ollut sama ilmiö kautta historian, vai onko koko termi vain kattava sateenvarjo sarjalle sosiaalisia, poliittisia ja psykologisia ilmiöitä? Antisemitismille on etsitty syytä myös juutalaisista. Juutalaisten itsensä syyllistämistä on edustanut mm. Hannah Arendt teoksessaan *The Origins of Totalitarianism*.³ Arendtin mukaan juutalaisten sosiaalinen funktio menetti tietyssä Euroopan uuden ajan historian vaiheessa merkittävyytensä, ja myöhemmin juutalaiset vain hyödysivät keräämäänsä valtaa ja statusta. Tämä johti konfliktiin muiden yhteiskuntaluokkien kanssa. Juutalaisten syyllistämässä on vedottu myös siihen, että he ovat pitäneet liian tiukasti kiinni omasta uskonnostaan ja eristäytyneet asuinalueensa valtaväestöstä.

Helppo selitysmalli on myös juutalaisten erikoinen asema muiden kansojen keskuudessa. Juutalaiset ovat aina eläneet vähemmistönä valtaväestön keskuudessa – ja vuoteen 1948 asti myös ilman kotimaata. Juutalaiset ovat olleet

tässä mielessä omituinen ryhmä, joka ei ollut tavallaan mistään kotoisin. He olivat kummajaisia, ja samalla myös helppo kohde valtaväestön vihamielisyydelle. Nämä kaksi tekijää, eristäytyminen muusta yhteiskunnasta ja erikoinen asema valtaväestön keskuudessa, ovat luoneet perustan kahdelle varhaiselle antisemitismin selitysmallille, kontaktiteorialle ja ryhmäennakkoluuloteorialle. Kontaktiteoria selittää antisemitismin kontaktien puutteella. Useimmat tutkijat ovat todenneet, että juutalaisten ja ei-juutalaisten väliset suhteet tuottavat enemmän positiivisia kuin negatiivisia tunteita. Tosin poikkeuksiakin on esiintynyt.⁴

Ryhmäennakkoluuloteoriassa lähdetään siitä, että antisemitismin syynä olisi valtaväestön epäluulo siitä poikkeavia ja eristäytyviä juutalaisia kohtaan. Kysymyksessä olisi tällöin ksenofobia eli muukalaiskammo. Erilaisuuden ja vierauden ohella myös heikkouden on selitetty olleen mukana vaikuttamassa. Toisaalta heikkouden asemasta myös juutalaisten hallussa olleen vallan on tulkittu olleen tässä osallisena. Selitysapua ryhmäennakkoluuloteorian rakentamisessa ovat tarjonneet sekä sosiologit että psykologit erilaisten ryhmä-, ja yksilötason mallien avulla. Sosiologien mukaan jokainen ryhmä suhtautuu aina jossain määrin aggressiivisesti vieraisiin. Psykologit ovat olleet puolestaan valmiit selittämään antisemitismia erilaisilla traumoilla tai antisosiaalisilla asenteilla. Tunnetuin tämäntyyppinen selitysmalli on varmasti Theodor W. Adornon autoritäärisen persoonallisuuden teoria.⁵

Erilaiset sosioekonomiset selitysmallit ovat olleet kuitenkin psykologiaa ja sosiopsykologiaa teorioita tiukemmin kiinni antisemiittisessä arkipäivässä. Antisemitismin syy on pyritty tällöin löytämään esimerkiksi kilpailusta ja

konflikteista tai intresseistä. Joidenkin tutkijoiden mielestä taloudellisia tekijöitä on korostettu jopa liikaa antisemitismistä selitettäessä. Taloudellisia vaikuttimia on kuitenkin vaikea sulkea kokonaan pois. Kun yhteiskunnassa kilpaillaan rajallisista resursseista, niin kilpailun kiristyessä tulee helposti tarve rajoittaa kilpailua valtaapitävän ryhmän etujen turvaamiseksi. Rajoituskriteeriksi sopii tällöin mikä tahansa erotettava tekijä. Antisemitismistä on pyritty tässä yhteydessä selittämään myös juutalaisille ominaisten ammattien kautta, joille on ollut paljon tyypillistä toimiminen rahatalouden piirissä, näin varsinkin keskiajalla ja pitkälti sen jälkeenkin. Kauppiaan ja rahanvälittäjän tehtävät olivat juutalaisille tällöin tavantomaisia. Sosiologit ovat nimenneet tällä funktiolla toimivan ryhmän välittäjävähemmistöksi. Sosioekonomisissa malleissa välittäjävähemmistö on selitetty massan ja eliitin välissä olleeksi yhteiskuntaluokaksi, jota eliitti hyödynsi sekä taloudellisesti että poliittisesti. Taloudellista hyödyntämistä edusti rahan ja kauppatavaroiden saanti. Poliittisesti eliitti hyödynsi välittäjävähemmistöä kanavoimalla massojen eliittiä kohtaan tuntemaan vastenmielisyyden välittäjävähemmistöön, eli tässä tapauksessa juutalaisiin.

Edellä mainitussa selityksessä lähdetään liikkeelle siitä, että massat tarvitsevat aina syntipukin, jos asiat menevät huonosti. Juutalaiset ovatkin olleet historian kuluessa sopiva syntipukki tilanteessa kuin tilanteessa. Syntipukiksi joutuminen voidaan selittää historiallisilla tekijöillä, mutta se on erinomainen esimerkki selitettäväksi myös psykologisilla teorioilla. Jo Sigmund Freud esitti teesin väärin paikannetusta aggressiosta ja syyllisyydestä joka suunnataan sosiaalisesti luotuun kohteeseen, syntipukkiin. Freudin mukaan väärin ag-

gressionsa paikantava henkilö heijastaa omat ongelmansa ulkopuoliseen. Tässä yhteydessä huomion ansaitsee myös teoria "aidosta" ja "epäaidosta" juutalaiskysymyksestä. Jälkimmäisen mukaan juutalaisia käytettäisiin hyväksi syntipukkina ja antisemitismi olisi tällöin vain propagandistien suorittamaa historiallisten ennakkoluulojen manipulointia, julkisen katkeruuden fokuksintia kuviteltua vihollista vastaan. Näkemyksen nimekkäin edustaja on ollut Eva Reichmann.⁶ Vastaavasti eräät tutkijat ovat puhuneet myös luontaisesta antisemitismistä tätä ikuista ilmiötä selittävänä tekijänä.

Hyvin käyttökelpoisena selitysmallina on pidetty khimairaisen eli harhamallisen antisemitismin teoriaa. Tutkijoista Gavin I. Langmuir on esittänyt sitä jopa ainoaksi hyväksyttäväksi määritelmäksi antisemitismille. Hänen mukaansa antisemitismi on sosiaalisesti merkittävää khimairaista vihamielisyyttä juutalaisia kohtaan.⁷ Khimaira oli antiikin Kreikan mytologiassa esiintynyt tarueläin, leijonan, vuohen ja käärmeen sekoitus. Kreikkalaiset uskoivat, että sellaisia oli olemassa, vaikka kukaan ei ollut koskaan nähnyt niitä. Aivan samalla tavalla khimairaisen antisemitismin teorian mukaan yhteiskunnan valtaväestö uskoo juutalaisista kaikkea mahdollista, ilman että tätä olisi näytetty toteen. Keskiajalla juutalaisten uskottiin myrkyttävän kaivoja, ja vielä 1960-luvulla juutalaisten on väitetty teurastaneen kristittyjä ja käyttäneen näiden verta omissa rituaaleissaan. Khimairaisen antisemitismin merkittävimpiin vaikuttajiin ovat 1900-luvulla kuuluneet myös *Siionin viisaiden pöytäkirjat*, väitetty juutalaisten salainen suunnitelma maailmanherruuden saavuttamiseksi ja kristinuskon tuhoamiseksi.

Myöskään kristinuskoa ei voi syrjäyttää antisemitismin selittäjänä. Vaikka

kristinuskolla ei voikaan selittää pakanallisen antisemitismin syntyä, se on silti ollut vankasti vaikuttamassa jo lähes koko antisemitismin ilmenemisaikojen ajan. Kristinuskon oli antagomisessa suhteessa juutalaisuuteen lähes syntymästään lähtien. Kun kristinuskon nousi valta-asemaan, sen antijudaistiset käsitykset ja ristiriitainen suhde juutalaisiin hyväksyttiin valtion viralliseksi politiikaksi. Kristillinen juutalaisviha on kuitenkin vain yksi komponentti antisemitismin monimuotoisuudessa, yksin sillä ei antisemitismia voi selittää. On syytä huomata, että antisemitismi ei ole vähentynyt, vaikka kristinuskon vaikutus niin hallinnossa, kulttuurissa kuin yhteiskunnassakin on heikentynyt. Kehityksen voi jopa väittää olleen päinvastainen. Moderni antisemitismi kasvoi rinnan uskonnon vaikutuksen vähenevän kanssa, ja antisemiittinen liike voitti maaperää maailmalla ja toisinaan jopa kristinuskonvastaisella argumentoinnilla.

Hitlerin hallinnon holokaustiin asti yltänyt antisemitismi on tuottanut antisemitismin tutkimukseen myös joukon uusia käsitteitä. Näitä ovat mm. 'lunastusantisemitismi' ja 'sekundäärinen antisemitismi'. Lunastusantisemitismi on Saul Friedländerin nimike Hitlerin Saksan antisemitismille, jonka hän katsoo poikkeavan luonteeltaan kaikesta aiemmasta kristillisessä Euroopassa esiintyneestä juutalaisvihasta. Friedländerin mukaan Hitlerin Saksan antisemitismi, jossa juutalaiset nähtiin eräänlaisena maailmanselityksenä ja yhteiskunnan uskottiin pelastuvan surmaamalla juutalaiset, oli antisemitisminä aivan oma ilmiönsä. Saksalaisen yhteiskunnan olemassaolo nähtiin riippuvaiseksi juutalaisista ja näiden kohtalosta.

Käsitteellä 'sekundäärillä antisemitismillä' on ryhdytty puolestaan kuvaamaan etenkin Saksassa toisen maail-

mansodan jälkeen esiintynyttä muistotorjunnallista antisemitismia, joka on saanut ja saa voimansa saksalaisten haluttomuudesta tai kyvyttömyydestä tehdä tiliä menneisyytensä kanssa. Sekundäärisen antisemitismin ilmenemismuotoihin ovat kuuluneet ennen kaikkea holokaustin kieltäminen tai sen mittasuhteiden vähättely tai suhteellistaminen. Sekundäärisestä antisemitismistä onkin varsin osuvasti sanottu, että toisen maailmansodan jälkeisessä Saksassa ei ole esiintynyt juutalaisvihaa "Auschwitzista huolimatta" vaan "Auschwitzin takia".

Edellä mainittujen ohella selitettäviin käsitteisiin kuuluu myös 'antisionismi'. On syytä todeta, että vaikka sekä antisemitismi että antisionismi kohdistuvat molemmat juutalaisiin, niin näiden kahden aatteen väliin ei ole kuitenkaan syytä laittaa yhtäläisyysmerkkiä, sillä tämä vääristäisi molempia ilmiöitä. On esitetty, että antisionismi olisi vain uusi tapa osoittaa antisemitismia, tai että antisionismissa olisi ainoastaan kysymys holokaustin vammauttaman juutalaisvihan palauttamisesta seurapiirikelpoiseen muotoon. Asia ei ole kuitenkaan näin yksinkertainen. Antisionismilla on oma identiteettinsä ja oma syntyhistoriansa. Kieltämättä antisionismissa on usein käyty antisemitismin asevarastolla ja sionismin ja Israelin valtion leimaamisessa on turvauduttu tällöin käsityksiin ja myytteihin, joiden antisemiittistä luonnetta on vaikea kieltää. Ilmiöiden erillään pitäminen ei sulje pois sitä, etteikö perinteistä länsimaista juutalaisvastaisuutta olisi löydettävissä vaikuttamassa myös antisionismin taustalta. On huomattava, että vaikka antisionismi ei rakentunutkaan historiallisesti antisemitismin varaan, niin antisemitismin vaikutus antisionismiin on silti jäljitettävissä Israelin valtion syntyäikoihin asti.

Tässä yhteydessä on ehkä syytä korostaa, että Israelin valtioon ja sen politiikkaan kohdistunut kritiikki sinänsä ei ole antisemitismia. Mikäli kritiikki kiistää kuitenkin Israelin oikeuden valtiolliseen olemassaoloon, se on ylittänyt jo antisemitismin kynnyksen. Näiden kysymysten välisten erojen ymmärtämiseksi tähtää myös EU:n aiempaa laajempi antisemitismin määritelmä vuodelta 2005. Määritelmässä luetaan antisemitismiksi mm. Israelin valtion itsemääräämisoikeuden kieltäminen, Israelin valtion leimaaminen rotupohjaiseksi hankkeeksi tai sellaisten kahdenlaisten kriteerien käyttäminen, joissa Israelilta vaaditaan menettelyä, jollaista ei vaadita eikä edellytetä miltään muulta demokraattiselta valtiolta. Antisemitismiksi katsotaan myös kaikkien juutalaisten leimaaminen kollektiivisesti vastuulliseksi Israelin valtion toimista, klassiseen antisemitismiin yhdistettävissä olevien symbolien ja mielikuvien käyttäminen Israelin tai israelilaisten luonnehtimiseen tai oman aikamme Israelin politiikan rinnastaminen natsien politiikkaan.⁸ Tutkijoiden keskuudessa antisemiittisten symbolien käytöstä Israelin yhteydessä tai Israelin politiikan rinnastamista natsien politiikkaan on ryhdytty käyttämään termiä 'antisionistinen antisemitismi' tai vastaavasti samaa tarkoittavaa 'antisemiittinen antisionismi'.

Oman aikamme antisemitismia on monessa yhteydessä leimattu myös termillä 'uusi antisemitismi'. Termiä on tosin tarjottu ajassa elävälle antisemitismille aika ajoin 1950-luvulta lähtien. Uudeksi antisemitismiksi kolmannen vuosituhatvuoden antisemitismin tekee käsitteen käyttöä puolustelevien mielestä uusien antisemitismin lähteiden, toimijoiden ja koalitioiden esiintyminen sekä myös uusien kommunikointivälineiden,

ennen kaikkea internetin hyödyntäminen. Kieltämättä oman aikamme juutalaisvastaisuus on sekoittunut vielä aiempaakin voimakkaammin Israelivastaisuuden kanssa. Israelista on tehty 'kollektiivinen juutalainen', jonka parjaamisessa marssivat uuden antisemitismin rintamassa niin poliittisen kentän vasemman kuin oikeankin äärläidän edustajat yhdessä radikaalien islamistien kanssa. Lisävoimaa tämän kolmannen vuosituhatvuoden alun Israelivastainen "epäpyhä allianssi" on saanut myös amerikan- ja globalisaationvastaisuudesta.

Antisemitismia on luonnehdittu ikuiseksi, ja sen syntyä on ollut vaikea selittää kattavasti. Aukoton teoria puuttuu edelleen. Hitlerin juutalaisvainojen myötä tämä yli kaksituhatuotinen ilmiö on kokenut 1900-luvulla tähänastisen historiansa murheellisimman huipennuksen, antisemitismin historiassa Hitlerin Kolmannella valtakunnalla on paikka omassa ylhäisessä yksinäisyydessään. Tässä mielessä on paradoksi, että Hitlerin Saksassa yritettiin lakkauttaa antisemitismi – tosin vain antisemitismi-termin käyttö. Jo elokuussa 1935 Goebbelin propagandaministeriö antoi Saksan lehdistölle ohjeet käyttää juutalaiskysymyksestä kirjoittaessaan termin 'antisemitismi' asemasta termiä 'juutalaisvastainen' (*antijüdisch*). Määräystä perusteltiin sillä, että Saksan politiikka ei ollut seemiläisvastaista, vaan juutalaisvastaista.⁹ Muiden seemiläisten kansojen tunteita ajatellut Goebbelin ministeriön ohje pystyikin vaikuttamaan Saksan tiukasti ohjattuun lehdistöön. Omaa kielenkäyttöään Goebbels ei kuitenkaan muuttanut.¹⁰ Myöskään jälkimaailma ei ole omaksunut uudistusta. Yli kaksituhatuotinen juutalaisviha leimataan edelleen antisemitismin epäloogisella nimikkeellä.